

Kotimaisten kielten keskuksen strategia 2016–2020

Sisällys

1 Tehtävä, arvot, toiminta-ajatus ja visio	2
2 Tavoitteet ja toimintaympäristö	2
3 Toiminnan alueet	3
3.1 Suomen ja ruotsin kielen huolto ja niihin liittyvä tutkimus	3
3.2 Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus	3
3.3 Kieliaineistot	4
3.4 Kirjasto	4
4 Yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja viestintä	5
5 Johtaminen, henkilöstö ja tietohallinto	5
4.1 Johtaminen	5
4.2 Henkilöstö	5
4.3 Tietohallinto	6
6 Strategian toimeenpanon seuranta ja arviointi	6

Hyväksytty johtoryhmässä 6.4.2016

1 Tehtävä, arvot, toiminta-ajatus ja visio

Tehtävä

Lain mukaan (1403/2011) ”Kotimaisten kielten keskus on valtion asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka tehtävät ovat suomen ja ruotsin kielten huolto, neuvonta ja sanakirjatyö sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Lisäksi tehtävänä on koordinoida saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen kielenhuoltoa.” Kotus tekee myös kielipoliittista asiantuntijatyötä ja ylläpitää ja kehittää kieliaineistoja.

Arvot

Kotuksen toiminnan lähtökohtana on kielen merkittävyys yksilön elämässä ja yhteiskunnassa. Kotus toimii pitkäjänteisesti ja vastuullisesti, aloitteellisesti ja yhteistyöhakuisesti.

Toiminta-ajatus

Kotuksen toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden asemasta kulttuurissa ja yhteiskunnassa sekä näin osaltaan luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa. Kotus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen säilymistä ja kehittymistä.

Visio

Kotus on tunnettu kielenhuollon, kielitiedon, sanakirjatyön ja aineistojen asiantuntija sekä entistä tehokkaammin verkottunut toimija yhteiskunnassa ja alan kansainvälisissä yhteyksissä. Kotuksen asiantuntemus ja palvelut ovat yhteiskunnan laajasti hyödyntämiä

2 Tavoitteet ja toimintaympäristö

Kotus vaalii maan kielellistä kulttuuriperintöä ja edistää molempien kansalliskielten käyttämistä. Kotuksen tavoite on, että suomi ja ruotsi ovat tulevaisuudessakin aktiivisessa käytössä yhteiskunnan kaikilla aloilla ja että viranomaisviestintä ja julkisten tiedotusvälineiden kieli on asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. Kotus on suomen ja Suomessa käytettävän ruotsin kielenhuollon johtava auktoriteetti, leksikografian keskeinen asiantuntija ja kieliaineistojen asiantuntija. Kotus painottaa kaikkien äidinkielten merkitystä ja tukee osaltaan myös erikielisten Suomessa asuvien suomen ja ruotsin kielen käyttöä.

Julkisen hallinnon keskeisiä tavoitteita on tiedon avoimuuden ja saavutettavuuden parantaminen. Selkeä kieli on yksi avoimuuden keskeinen tekijä. Kotus edistää avoimuutta ja saavutettavuutta myös tarjoamalla omia sanakirjojaan, palvelujaan ja aineistojaan avoimesti verkossa kaikkien saataville.

Kotuksen toimintaan vaikuttaa muuttunut toimintaympäristö, jossa taloudelliset edellytykset ovat heikentyneet. Kotus toimii aktiivisesti käytettävissä olevin resurssein, keskittyy asiantuntija- ja palvelutehtäviinsä ja kohdentaa toimintaansa entistä tarkemmin. Kotus on vähentänyt toimitilojaan vuoden 2016 aikana valtion toimitilastrategian mukaan.

3 Toiminnan alueet

3.1 Suomen ja ruotsin kielen huolto ja niihin liittyvä tutkimus

Tavoitteet

Suomen ja ruotsin kielenhuollossa Kotuksen auktoriteettiasema, asiantuntijuus ja näkyvyys sekä kansallinen ja kansainvälinen verkottuminen vahvistuvat entisestään. Julkisten tiedotusvälineiden ja viranomaisten kielenkäyttö on asiallista, selkeää ja ymmärrettävää ja virallinen nimistö asianmukaista. Yhteiskunnalla on käytettävissään ajantasaisia ja tutkittua tietoa yleiskielestä ja julkisesta kielenkäytöstä sekä viranomaiskielestä ja virallisesta nimistöstä.

Strategiset valinnat

Kotus

- seuraa julkista kielenkäyttöä ja sen muutosta ja pitää yleiskieltä ja virallista nimistöä koskevat suosituksensa ajantasaisina
- tuottaa *Kielikelloa*, *Språkbrukia* ja muita laadukkaita kielen- ja nimistönhuollon julkaisuja, ohjeita ja palveluja, jotka ovat helposti saavutettavissa ja jotka vastaavat kieliyhteisön ja erityisesti työelämän tarpeisiin
- edistää *Hyvän virkakielen toimintaohjelman* ehdotusten toteutumista ja toimii muutenkin aloitteellisesti virka- ja EU-kielen kehittämiseksi sekä tekee tutkimusta tämän työn tueksi
- vahvistaa kielenhuollon toimintaa verkossa sekä suuntaa toimintaa tahoihin, jotka vaikuttavat julkiseen kielenkäyttöön, hallinnon tai laajojen kielenkäyttäjryhmien kielenkäyttöön sekä viralliseen nimistöön; tällaisia tahoja ovat mm. media, viranomaiset ja opetus
- toimii aktiivisesti kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa ja tekee yhteistyötä muun muassa valtiovarainministeriön Avoin hallinto -hankkeen kanssa.

3.2 Sanakirjatyö ja siihen liittyvä tutkimus

Tavoitteet

Kotus on leksikografian keskeinen asiantuntija ja sellaisena myös kansainvälisesti näkyvä. Leksikografisen työn tulokset julkaistaan paitsi laajoissa sanakirjoissa myös tiedeyhteisölle ja suurelle yleisölle suunnatuissa kirjoituksissa. Nykykieltä kuvaavat sanakirjat ovat ajantasaisia; murteita ja vanhaa kirjasuomea kuvaavat sanakirjat siirtävät aineetonta kieli- ja kulttuuriperintöä myös seuraaville sukupolville. Sanakirjat tukevat myös muunkielisten Suomessa asuvien suomen kielen käyttöä. Sanakirjat ovat tarjolla maksutta verkossa, ja ne integroidaan keskenään ja Kotuksen muihin verkkopalveluihin, tuloksena yhä parempi kokonaispalvelu.

Strategiset valinnat

Kotus

- julkaisee leksikografian työn tuloksia eri foorumeilla, selvittää mahdollisuuksia nykykielen sanaston keruun koneellistamiseen ja talkoistamiseen ja kehittää leksikografian menetelmiä ja sanakirjojen sisältöä
- pitää ajantasaisena nyky-suomen sanastoa kuvaavaa ja suosituksia antavaa *Kielitoimiston sanakirjaa* sekä vastaavasti Suomessa käytettävän ruotsin osalta *Finlandsvensk ordbok*ia
- jatkaa murre-sanakirjojen, *Suomen murteiden sanakirjan* ja *Ordbok över Finlands svenska folk-målin* julkaisemista
- jatkaa *Vanhan kirjasuomen sanakirjan* julkaisemista osittain ulkopuolisen rahoituksen turvin
- laatii suomi–maahanmuuttajakieli-sanakirjoja

- laatii *Suuresta suomi–ruotsi-sanakirjasta* uuden laitoksen ja julkaisee *Viro–suomi-suursanakirjan* yhteistyössä Eesti Keele Instituutin kanssa
- tarjoaa sanakirjojaan myös European Network of e-Lexicography -hankkeessa kehitteillä olevan eurooppalaisen sanakirjaportaalin kautta.

3.3 Kieliaineistot

Tavoitteet

Kotus on keskeinen kieliaineistojen asiantuntija, joka yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa edistää kotimaisten kielten dokumentointia ja rakentaa kansallisesti merkittävää kielitieteellistä tutkimusinfrastruktuuria. Aineistotyö tukee Kotuksen ydintoimintoja ja liittyy kansallisesti merkittäviin kielitieteen aineistojen kehittämishankkeisiin. Aineistot ovat osa Suomen aineetonta kulttuuriperintöä.

Aineistopalvelut painottuvat suomenkielisten kielen ja kulttuurin kannalta tärkeiden arkistojen ja aineistojen avoimeen tarjoamiseen kansalaisille ja tiedeyhteisölle. Yhteistyön kannalta keskeisiä ovat opetus- ja kulttuuriministeriön Avoin tiede ja tutkimus -hanke (ATT), Fin-Clarín- ja Kansallinen digitaalinen kirjasto -konsortiot. Ylläpidetään yhteyksiä yliopistoihin ja muistiorganisaatioihin.

Strategiset valinnat

Kotuksen asiantuntijoiden ja yhteistyökumppanien voimin

- jatketaan keskeisten aineistojen digitointia ulkopuolisella rahoituksella tai ministeriön erillisrahoituksella ja lisensioidaan ne kattavasti avointa käyttöä varten
- kehitetään ja kartutetaan nimi- ja sana-aineistoja mm. talkoistamista hyödyntäen sekä tarjotaan käyttöön kehittyneinä digitaalisina palveluina mm. osana aineistot ja sanakirjat yhdistävää avoimen tiedon verkkopalvelua
- tarjotaan vähemmän käytettyjä aineistoja digitaalisessa muodossa perusratkaisujen avulla
- pääosa aineistoista tarjotaan CSC:n digitaalisen tiedon säilyttämiseen ja käyttöön liittyvien palvelujen kautta (Kielipankki, AVAA, ETSIN, IDA, PaITuli); kokoelmatiedot ovat asiakaskäytössä Finna-asiakasliittymässä
- huolehditaan kokoelmien luotettavasta säilyttämisestä ja sähköisten aineistojen osalta varaudutaan kansallisen pitkäaikaissäilytysjärjestelmän käyttöönottoon
- pääosa arkistojen asiakaspalvelusta hoidetaan sähköisesti ja paperimuotoiset arkistot ovat käytettävissä erikseen sovittaessa.

3.4 Kirjasto

Kotuksen kirjastoon yhdistettiin vuoden 2016 alkupuolella Opetushallituksen, Suomen Akatemian ja Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen kirjastot. Kotuksen lingvistiset kokoelmat ovat merkittävän suuret. Kotuksen kokoelman laajuus on noin 50 000 nidettä eli noin 1 000 hyllymetriä. Muiden virastojen kokoelmat ovat olennaisesti pienemmät eli noin 150 hyllymetriä.

Kotus vastaa pääosin kirjaston palveluista. Kirjasto palvelee kaikkien osapuolten henkilökuntaa ja ulkopuolisia asiakkaita. Kirjaston kokoelmien viitetiedot ovat Helka- ja Melinda-tietokannoissa sekä Finna-asiakasliittymässä. Kotuksen julkaisutiedot luetteloidaan ja asiasanoitetaan Arto-tietokantaan. Kirjasto toimii aktiivisesti kirjastoverkossa ja tarjoaa laadukasta kirjasto- ja tietopalvelua sekä kehittää palveluitaan asiakkaiden tarpeiden mukaan.

4 Yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja viestintä

Tavoitteet

Kotus on verkottunut tehokkaasti julkisen hallinnon toimijoiden, yliopistojen ja muiden oppilaitosten ja kansa sekä on tiiviissä yhteistyössä median kanssa ja välittää aktiivisesti tietoa ja aineistoja kansalaisten käyttöön. Viestintä on avointa ja aktiivista. Kotuksen tärkeimmät asiakkaat ovat julkishallinto, media, opettajat, opiskelijat, tutkijat ja kääntäjät. Kotus käyttää toiminnassaan hyväkseen saamaansa palautetta.

Strategiset valinnat

Kotus

- panostaa verkkopalveluun niin, että entistä laajempi asiakaskunta löytää vaivattomasti Kotuksen palvelut
- toimii vastuullisesti ja aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja muissa viestimissä
- tekee aktiivisesti yhteistyötä julkishallinnon ja oppilaitosten kanssa erilaisissa asiantuntijatyöryhmissä.

5 Johtaminen, henkilöstö ja tietohallinto

5.1 Johtaminen

Tavoitteet

Työnantajana Kotus korostaa yhteisöllisyyden sekä henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämistä ja sopeuttaa tehtävät voimavaroihin. Talous- ja henkilöstöhallinto sekä tietohallinto tukevat johtamista.

Strategiset valinnat

Kotus

- kehittää johtamista ja esimiestyötä sekä talouden seurantaa
- hakee ministeriön kehittämisrahoitusta ja muuta ulkoista rahoitusta erityisesti sähköisten palvelujen ja aineistojen kehittämiseen sekä joihinkin sanakirjahankkeisiin
- tehostaa työtapoja, uudistaa ja selkeyttää prosesseja sekä parantaa projektien hallintaa
- pitää tulosindikaattorit ajantasaisina.

5.2 Henkilöstö

Tavoitteet

Kotuksessa on korkeasti koulutettu ja ammattitaitoinen henkilöstö. Henkilöstösuunnittelu ja rekrytointi pohjautuvat strategiaan. Henkilöstöä kuullaan ratkaisuisissa.

Strategiset valinnat

Kotus

- pyrkii turvaamaan ammattitaitoisen henkilöstön riittävyyden kielenhuollossa ja sanakirjatyössä sekä välttämättömissä aineisto- ja tukitoiminnoissa ja sopeuttaa tehtävät käytettävissä oleviin voimavaroihin
- noudattaa tasapuolista ja tasa-arvoista henkilöstöpolitiikkaa

- pitää huolta henkilöstön työhyvinvoinnista ja työmotivaatiosta kannustaa joustavuuteen ryhtyä uusiin tehtäviin ja panostaa tarvittavaan kouluttautumiseen
- ottaa huomioon yksityiselämän tilanteet mm. työaikajoustoin.

5.3 Tietohallinto

Tavoitteet

Kehitetään Kotuksen tietohallinnon prosesseja sekä tietojärjestelmä- ja teknologia-arkkitehtuuria osana kokonaisarkkitehtuuria vastaamaan entistä paremmin kielenhuollon, sanakirjatyön ja kieliaineistotyön tarpeisiin muuttuvassa toimintaympäristössä. Noudatetaan julkisen hallinnon ICT-strategiaa ja opetus- ja kulttuuriministeriön tietohallintostrategiaa.

Strategiset valinnat

Kotus

- hankkii ja pitää yllä riittävää osaamista ja substanssin tuntemusta sekä tekee tiivistä yhteistyötä sisältötyötä tekevien osastojen ja yksiköiden kanssa tietojärjestelmien ja palvelujen sekä toimintatapojen kehittämiseksi
- ottaa tietojärjestelmien suunnittelussa huomioon järjestelmän koko elinkaaren, myös eri vaiheiden riskit ja pyrkii välttämään toimittajariippuvuutta mm. suosimalla avoimen lähdekoodin ohjelmistoihin perustuvia ratkaisuja
- hyödyntää yleisessä tietojärjestelmien kehittämisessä ja varsinkin toteutustehtävissä ulkopuolisten kumppaneiden ja asiantuntijoiden palveluja ja asiantuntemusta
- kehittää perustietotekniikkapalveluitaan yhteistyössä valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin kanssa
- hyödyntää Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n tietoteknistä infrastruktuuria ja tietotekniikkapalveluita aineistopalvelujen tarjoamisessa.

6 Strategian toimeenpanon seuranta ja arviointi

Strategian toteuttamisesta ensisijainen vastuu on johdolla. Strategiaa viedään käytäntöön kaikissa Kotuksen suunnitelmissa ja päivittäisessä toiminnassa. Strategian toteutumista ja päivittämistarvetta seurataan kehityskeskusteluissa, yhteistyötoimikunnassa, johtoryhmässä ja tilinpäätöksessä sovittujen indikaattorien avulla.